

6. Sociální zabezpečení

Sociální dimenze vývoje společnosti je systém zahrnující řadu jevů a procesů, formující ve svém souhrnu kvalitu života obyvatel a podmiňující míru jejich spokojenosti s životními podmínkami. ČR je sociálním státem, kde panuje zásada, že sociální podmínky života nejsou jen věcí obyvatel jako subjektů, ale i věcí veřejnou. Sociální stát má potom v této oblasti funkci *záchrannou* (zabránit propadu občanů pod uznávanou hranici životního minima), *zajišťující* (proti nepříznivým zejména ekonomickým vlivům různých sociálních jevů jako je mateřství, nemoc, invalidita, stáří a jiné) a *aktivizující* lidský potenciál, dispozice a sklony obyvatel. Odráží se to i na legislativě státu a jeho hospodaření zkonkretizovaném ve státním rozpočtu a veřejných rozpočtech.

Součástí výdajové části státního rozpočtu jsou některé položky, které stát musí podle platné legislativy zajišťovat – tzv. mandatorní výdaje. Jsou to především sociální transfery, tj. výplaty penzí (dávek důchodového pojištění), nemocenských dávek a státní sociální podpory. Mimo sociálních transferů jsou to pak platby státu do zdravotního pojištění, výdaje na dluhovou službu, výplata státních příspěvků ke stavebnímu spoření, příspěvky k penzijnímu připojištění, dotace státním fondům, výdaje na volby, příspěvky politickým stranám a případně další položky.

Dynamika mandatorních výdajů je značná, za 10 let od poloviny devadesátých let narostly ze dvou třetin příjmů státního rozpočtu na víc než devět desetin všech příjmů státního rozpočtu. Dávky důchodového pojištění se v současném státním rozpočtu ČR podílí na celkových příjmech státního rozpočtu téměř třiceti procenty. Objem těchto vyplácených dávek je značně ovlivňován naším nepříznivým demografickým vývojem. Obdobně působí také na dávky státní sociální podpory spotřebovávající šestnáctinu všech výdajů státního rozpočtu (přes 54 miliard Kč). 32,5 mld. Kč vydávaných na dávky nemocenského pojištění tvoří již jen necelého 3,5 % výdajů státního rozpočtu. Transfery územním rozpočtům určené na příspěvky na péči podle zákona o sociálních službách se blíží setině objemu všech rozpočtových výdajů a transfery za dávky pomoci v hmotné nouzi a na dávky zdravotně postiženým činí přibližně šedesátinu všech rozpočtových výdajů.

Toto vše naznačuje, že při vzájemném srovnávání krajů České republiky v oblasti sociálního zabezpečení je vhodné klást důraz na vztahy a postavení starší generace obyvatel, jednak proto, že se zde ukazuje řada palčivých a nedořešených problémů a jednak proto, že výrazným způsobem ovlivňují saldo státního rozpočtu převažujícím podílem na mandatorních výdajích.

Demograficko-sociální situace

Tabulka 1: Průměrný věk obyvatel v roce 2006 a jeho změna od roku 2002

	Kraj	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
Průměrný věk 2006	rok	41,8	40,0	40,1	40,6	39,4	39,4	39,2	40,6	40,0	39,8	40,5	40,1	40,2	39,7	40,2
	pořadí	1.	8.-9.	6.-7.	2.-3.	13.	14.	11.-12.	2.-3.	8.-9.	10.	4.	6.-7.	5.	11.-12.	-
Přírůstek 2002-2006	rok	0,3	0,5	1,1	0,9	1,1	0,9	1,1	1,0	1,0	1,2	1,0	1,2	1,2	1,2	0,9
	pořadí	14.	13.	5.-7.	11.-12.	5.-7.	11.-12.	5.-7.	8.	10.	1.-4.	8.-10.	1.-4.	1.-4.	1.-4.	-

Pramen: ČSÚ

Nejnižší průměrný věk obyvatel lze nalézt v krajích na severu Čech i Moravy, což byly a jsou naše nejprůmyslovnější kraje. Existují zde stále stopy dřívějšího extenzivního hospodaření a bezohlednosti k životnímu prostředí. Projevují se zde i následky dřívějších masivních přesunů obyvatelstva, případně také méně příznivý ekologický stav krajiny, klimatické podmínky tvrdší než v jiných krajích a pod.

Tabulka 2: Index stáří v roce 2006 a jeho změna od roku 2002

	Kraj	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
Index stáří i_s	(%)	128,8	95,5	97,7	105,5	88,4	83,0	89,0	103,7	98,1	97,4	106,1	100,3	103,7	93,5	100,2
2006	pořadí	1.	10.	8.	3.	13.	14.	12.	4.	7.	9.	2.	6.	5.	11.	-
Přírůstek	(%)	4,4	4,4	13,1	11,5	18,8	11,4	13,4	11,6	12,4	15,3	12,8	16,1	17,3	21,6	12,3
2002-2006	pořadí	13.-14.	13.-14.	7.	11.	2.	12.	6.	10.	9.	5.	8.	4.	3.	1.	-

Pramen: ČSÚ

Indexem stáří se rozumí poměr počtu obyvatel v poproduktivním věku (ve stáří 65 let a více) k počtu obyvatel v předproduktivním věku, tj. k počtu dětské složky populace ve věku nižším než 15 let. V souladu s mezinárodními zvyklostmi se za poproduktivní věk pokládá 65 let a více, což odpovídá i naší perspektivě věku odchodu do důchodu. Za předproduktivní věk se pokládá stáří menší než 15 let, i když by bylo asi vhodné tuto hranici posunout blíže k 18. roku.

Index stáří úzce koreluje s průměrným věkem a dokonce i úzce koreluje nárůsty indexu stáří a průměrného věku mezi lety 2002 a 2006. Pozorovatelné je, že nejvyšší indexy stáří jsou v krajích s velkými krajskými centry (Praha, Brno, Plzeň). Nejnižší pak podobně jako u průměrného věku v krajích přiléhajících k severní hranici České republiky. Toto se ukázalo jako rozhodující u kraje Moravskoslezského se čtvrtým nejnižším indexem stáří.

Tabulka 3: Index ekonomického zatížení v roce 2006 a jeho změna od roku 2002

	Kraj	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
Index ek. zatížení 2006	(%)	38,6	40,8	40,6	40,9	38,9	39,4	39,6	42,0	42,2	42,2	41,2	40,7	41,2	39,7	40,4
	pořadí	14.	7.	9.	6.	13.	12.	11.	3.	2.	1.	5.	8.	4.	10.	-
Změna i_{ez}	(%)	-5,2	-3,5	-3,8	-2,6	-2,3	-2,0	-3,6	-3,4	-3,2	-4,1	-3,1	-2,9	-2,6	0,3	-3,3
2002-2006	pořadí	1.	5.	3.	10.-11.	12.	13.	4.	6.	7.	2.	8.	9.	10.-11.	14.	-

Pramen: ČSÚ

Index ekonomického zatížení je koncipován jako poměr souhrnu počtu osob v předproduktivním a poproduktivním věku k počtu osob v produktivním věku. Vyjadřuje kolik osob v neproduktivním věku připadá na 100 osob ve věku produktivním. Nejnižší (nejvýhodnější) index ekonomického zatížení je v Hlavním městě Praze následované všemi kraji ležícími na severu Čech a Moravy. Jen u těchto krajů je index ekonomického zatížení nižší než je jeho hodnota za celou Českou republiku. Nejméně příznivý je index ekonomického zatížení v kraji Vysočina, na 100 osob v produktivním věku připadalo např. v roce 2006 téměř o čtyři osoby v neproduktivním věku více než v Praze.

Tabulka 4: Podíl zdravotně postižených z obyvatelstva 2005

	Kraj	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
TP+ZTP+ZTPP	(%)	39,1	30,2	41,6	32,3	25,5	23,9	28,5	41,0	24,8	38,7	30,4	38,4	30,6	22,3	31,6
2005	pořadí	3.	9.	1.	6.	11.	13.	10.	2.	12.	4.	8.	5.	7.	14.	-
Změna od roku	(%)	2,9	0,9	17,2	3,3	0,1	16,9	38,9	24,3	56,0	13,6	20,3	41,4	-7,4	-14,0	11,4
2002	pořadí	10.	11.	6.	9.	12.	7.	3.	4.	1.	8.	5.	2.	13.	14.	-

Pramen: MPSV ČR

Za osoby zdravotně postižené se zde pokládají držitelé průkazů TP (těžce postižený), ZTP (zvláště těžce postižený) a ZTTP (zvláště těžce postižený s nutností průvodce). Dle očekávání existuje určitý stupeň korelace mezi podílem zdravotně postižených a průměrným věkem obyvatelstva (r_x se blíží 0,75) a nepatrně volnější je oproti očekávání korelace s relativními výdaji na pečovatelskou službu. Korelace mezi podílem zdravotně postižených a jeho změnou za poslední tři roky je zcela neprůkazná. Podle tohoto mezikrajské rozdíly podílu zdravotně postižených nemají tendenci ani ke zvětšování ani ke zmenšování.

Důchodové pojištění

Český důchodový systém se v současnosti skládá ze dvou částí – povinného základního důchodového pojištění s definovanými dávkami a průběžným financováním a dobrovolného doplňkového příspěvkově definovaného kapitálově financovaného penzijního připojištění se státním příspěvkem. V českém důchodovém systému zatím neexistuje v řadě států EU obvyklé zaměstnavatelské penzijní systémy jako je jeden z důležitých pilířů důchodového pojištění.

Následující mezikrajská srovnání se týkají základního důchodového pojištění, které se týká prakticky všech obyvatel a důchody z tohoto titulu pobírá víc než 99 % obyvatel ve věku vyšším než je věková hranice pro nárok na starobní důchod.

Ze základního důchodového pojištění se poskytuje několik typů důchodu a jejich kombinací:

- starobní včetně tzv. předčasného starobního,
- plný a částečný invalidní,
- pozůstalostní (vdovský, vdovecký, sirotčí).

Přehled o podílu příjemců všech uvedených typů důchodů, stejně jako o jejich průměrné výši v našich krajích v roce 2006 dávají následující tabulky.

Tabulka 5: Podíl příjemců důchodů z celkového počtu obyvatel (%) 2006

	Kraj	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
Starobní	(%)	14,92	13,22	13,25	14,16	13,42	13,09	13,26	14,27	14,14	14,17	14,18	13,91	13,84	13,30	13,80
	pořadí	1.	13.	12.	5.	9.	14.	11.	2.	6.	4.	3.	7.	8.	10.	-
Poměrný starobní	(%)	0,060	0,034	0,026	0,036	0,032	0,028	0,014	0,018	0,016	0,016	0,047	0,035	0,033	0,072	0,039
	pořadí	2.	6.	10.	4.	8.	9.	14.	11.	13.	12.	3.	5.	7.	1.	-
Invalidní plný	(%)	2,44	3,32	3,23	3,20	2,41	3,28	3,54	3,76	3,42	3,45	3,29	3,15	3,50	3,63	3,25
	pořadí	13.	7.	10.	11.	14.	9.	3.	1.	6.	5.	8.	12.	4.	2.	-
Invalidní částečný	(%)	1,03	1,77	1,9	1,63	1,58	2,13	1,94	1,95	1,90	1,78	2,31	1,77	2,06	2,07	1,85
	pořadí	14.	11.	5.	12.	13.	2.	7.	6.	8.	9.	1.	10.	4.	3.	-
Vdovský celkový	(%)	5,46	5,90	5,75	5,89	5,10	5,54	5,41	5,83	5,80	5,95	5,93	5,83	6,11	5,84	5,76
	pořadí	12.	4.	10.	5.	14.	11.	13.	7.	9.	2.	3.	8.	1.	6.	-
Vdovecký celkový	(%)	0,82	0,90	0,88	0,95	0,82	0,87	0,87	0,93	0,91	0,93	0,87	0,89	0,90	0,87	0,88
	pořadí	13.	5.	8.	1.	14.	9.	10.	2.	4.	3.	12.	7.	6.	11.	-
Sirotčí	(%)	4,40	4,47	4,75	4,49	4,98	5,50	5,28	4,57	4,79	4,73	4,81	5,02	5,74	5,82	4,95
	pořadí	14.	13.	9.	12.	6.	3.	4.	11.	8.	10.	7.	5.	2.	1.	-

Pramen: MPSV ČR

Tabulka 6: Průměrná výše důchodů 2006

	Kraj	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
Starobní	(%)	8 768	8 195	8 077	8 147	8 073	8 142	8 114	8 066	7 997	7 943	8 097	7 969	7 991	8 260	8 187
	pořadí	1.	3.	8.	4.	9.	5.	6.	10.	11.	14.	7.	13.	12.	2.	-
Poměrný starobní	(%)	4 785	4 800	4 809	4 497	4 899	4 754	4 909	4 776	5 145	4 753	4 767	4 773	4 831	4 414	4 697
	pořadí	7.	6.	5.	13.	3.	11.	2.	8.	1.	12.	10.	9.	4.	14.	-
Invalidní plný	(%)	7 890	8 009	7 920	7 926	7 817	7 912	7 931	7 948	7 896	7 981	7 879	7 788	7 904	8 262	7 962
	pořadí	11.	2.	7.	6.	13.	8.	5.	4.	10.	3.	12.	14.	9.	1.	-
Invalidní částečný	(%)	4 769	4 826	4 793	4 800	4 755	4 769	4 748	4 830	4 796	4 868	4 786	4 784	4 867	5 143	4 847
	pořadí	11.-12.	5.	8.	6.	13.	11.-12.	14.	4.	7.	2.	9.	10.	3.	1.	-
Vdovský celkový	(%)	9 283	8 685	8 740	8 719	8 694	8 738	8 737	8 778	8 700	8 661	8 642	8 643	8 567	8 569	8 736
	pořadí	1.	9.	3.	6.	8.	4.	5.	2.	7.	10.	12.	11.	13.	14.	-
Vdovecký celkový	(%)	10 226	9 697	9 436	9 649	9 574	9 798	9 488	9 513	9 429	9 413	9 587	9 434	9 438	10 088	9 696
	pořadí	1.	4.	11.	5.	7.	3.	9.	8.	13.	14.	6.	12.	10.	2.	-
Sirotčí	(%)	4 061	4 005	4 000	3 984	3 921	3 919	3 954	3 951	3 985	4 020	3 943	3 951	4 014	4 102	3 999
	pořadí	2.	5.	6.	8.	13.	14.	9.	10.-11.	7.	3.	12.	10.-11	4.	1.	-

Pramen: ČSÚ, MPSV ČR

Starobní důchod pobírá nyní téměř každý sedmý občan. Rozdíly mezi kraji u tohoto typu důchodu nejsou sice zvláště markantní, přesto se však na příklad ukazuje, že podíl příjemců starobních důchodů je v Hlavním městě Praze o sedminu vyšší než v kraji Ústeckém s nejnižším podílem penzistů. Vysvětlení mohou být různá – např. v Ústeckém kraji je jen osmina populace starší než 65

let, kdežto v Praze se tento podíl blíží šestině. Úroveň péče o zdraví je v Praze jasně vyšší než v kraji Ústeckém, rozdíly jsou i ve službách, v životním prostředí apod.

Příjemců poměrného starobního důchodu je relativně v Moravskoslezském kraji pětikrát víc než v Libereckém kraji s nejnižším podílem příjemců, což souvisí mj. asi s vysokou nezaměstnaností, zděděnou strukturou zaměstnavatelských podniků, zaměřenou na hornictví, hutnictví a těžký průmysl a nenabízející volná pracovní místa pro osoby ve druhé polovině svého produktivního věku. Obtížně je vysvětlitelný druhý nejvyšší podíl příjemců poměrných starobních důchodů v Praze. Zajímavé je i srovnání podílu příjemců pozůstalostních důchodů, kde variační rozsah u dvanácti krajů je 10,7 až 11,7 % a jen u dvou krajů, Zlínského a Moravskoslezského, leží hodnoty těchto podílů nad zmíněným variačním rozsahem (12,7, resp. 12,5 %). Při tom u všech moravských krajů hodnota podílu příjemců pozůstalostních důchodů leží nad průměrem České republiky.

Jelikož výše starobních důchodů se odvozuje u jednotlivých osob od výdělků za předcházejících alespoň 20 let a pořadí krajů podle výše výdělků je dlouhodobě poměrně ustálené s vysoce dominantní pozicí Hlavního města Prahy, potvrdilo se očekávání, že pořadí krajů podle výše výdělků a podle výše starobních důchodů se nebude významně lišit a umístění krajů Hlavní město Praha, Středočeského a Moravskoslezského trvale na předních místech pořadí krajů podle výše průměrných starobních důchodů odpovídá předpokladům.

Tabulka 7: Průměrná výše starobního důchodu 2001 až 2006

Kraj	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
2001	7 421	6 789	6 692	6 770	6 751	6 849	6 731	6 699	6 661	6 628	6 726	6 643	6 645	6 906	6 808
pořadí	1.	4.	10.	5.	6.	3.	7.	9.	11.	14.	8.	13.	12.	2.	-
2002	7 274	6 817	6 723	6 791	6 770	6 861	6 757	6 725	6 681	6 650	6 756	6 666	6 669	6 928	6 833
pořadí	1.	4.	10.	5.	6.	3.	7.	9.	11.	14.	8.	13.	12.	2.	-
2003	7 549	7 064	6 967	7 035	7 002	7 085	6 998	6 968	6 912	6 878	6 997	6 900	6 909	7 155	7 055
pořadí	1.	4.	10.	5.	6.	3.	7.	9.	11.	14.	8.	13.	12.	12.	-
2004	7 778	7 269	7 162	7 231	7 190	7 262	7 202	7 162	7 096	7 060	7 189	7 081	7 094	7 344	7 270
pořadí	1.	3.	9.-10.	5.	7.	4.	6.	9.-10.	11.	14.	8.	13.	12.	2.	-
2005	8 291	7 748	7 635	7 703	7 650	7 724	7 676	7 631	7 561	7 516	7 659	7 543	7 557	7 806	7 744
pořadí	1.	3.	9.	5.	8.	4.	6.	10.	11.	14.	7.	13.	12.	2.	-
2006	8 768	8 195	8 077	8 147	8 073	8 142	8 114	8 066	7 997	7 943	8 097	7 969	7 991	8 260	8 187
pořadí	1.	3.	8.	4.	9.	5.	6.	10.	11.	14.	7.	13.	12.	2.	-

Pramen: ČSÚ, MPSV ČR

Pořadí krajů podle průměrné výše starobního důchodu v posledních šesti letech ukazuje na ustálenou situaci v této oblasti s nepatrnými změnami pouze uprostřed pořadí – od 4. do 10. místa. Nepatrně rychlejší nárůst je u krajů Plzeňského, Libereckého a Jihomoravského, poněkud rychlejší nárůst je v kraji Jihočeském. Lehký pokles je u kraje Královéhradeckého a výraznější pokles pak v krajích Karlovarském a Ústeckém (pokles o 2 až 3 místa v pořadí krajů). Zlatá přička Hlavního města Prahy je zcela pevná i při extrapolaci do budoucna, stříbro Moravskoslezského kraje se při extrapolaci lehce zachvívá – zmenšuje se odstup od následujícího kraje.

Tabulka 8: Relace průměrného starobního důchodu k průměrné nominální mzdě (%)

Kraj	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
2002	29,3	37,7	40,1	38,4	40,3	40,7	40,0	40,6	42,0	42,7	41,0	40,5	40,6	41,3	37,7
pořadí	14.	13.	10.	12.	9.	5.	11.	6.-7.	2.	1.	4.	8.	6.-7.	3.	-
2003	28,5	36,9	40,3	37,6	39,9	38,9	39,3	39,4	39,4	41,1	38,3	38,6	38,5	39,4	36,3
pořadí	14.	13.	2.	12.	3.	8.	7.	4.-6.	4.-6.	1.	11.	9.	10.	4.-6.	-
2004	28,8	35,8	38,6	37,4	39,8	38,0	38,3	38,9	39,5	38,5	37,5	37,4	38,1	38,5	35,4
pořadí	14.	13.	4.	11.-12.	1.	9.	7.	3.	2.	5.-6.	10.	11.-12.	8.	5.-6.	-
2005	29,3	35,9	39,5	38,0	41,2	39,3	39,7	39,3	39,4	40,2	37,8	39,0	38,2	39,3	35,4
pořadí	14.	13.	4.	11.	1.	6.-8.	3.	6.-8.	5.	2.	12.	9.	10.	6.-8.	-
2006	29,3	35,6	39,2	37,9	40,8	39,1	39,4	39,2	39,6	39,3	36,9	39,1	38,1	39,3	35,5
pořadí	14.	13.	6.	11.	1.	8.-9.	3.	7.	2.	4.-5.	12.	8.-9.	10.	4.-5.	-

Pramen: ČSÚ, MPSV ČR

Vývoj poměru průměrného starobního důchodu a průměrné mzdy naznačuje, zda se zvětšuje či zmenšuje skok v příjmech před odchodem do důchodu a po něm. V rámci celé ČR došlo za uplynulých pět let k poklesu relace průměrného starobního důchodu k průměrné nominální mzdě o víc než 2 p. b., víc než průměrný pokles byl zaznamenán u všech moravských krajů mimo kraje Olomouckého (kraj Jihomoravský 3 až 5 p. b.). Příznivý nárůst vykázal pouze kraj Karlovarský (nárůst menší než 1 p. b.). V této době je čistá mzda přibližně o 22 % nižší než mzda hrubá (průměrná hodnota). Relace příjmů a důchodů by správněji, resp. blíže k reálné situaci, měla vycházet z čistých mezd, jelikož z důchodů alespoň do určité hranice se neodvádějí žádné daně a srážky. Hodnoty uváděné v tabulce relace důchodů a mezd by potom byly asi o 22 % vyšší. Na porovnávání mezikrajských rozdílů by se to však nijak neprojeвило.

Dávky státní sociální podpory

Podle platných zákonů jako dávky státní sociální podpory se poskytují dávky:

- a) závislé na čistých příjmech rodiny:
 - přídavky na děti,
 - rodičovské příspěvky,
 - sociální příplatky,
 - příspěvky na bydlení,
 - příspěvky na školní pomůcky.
- b) nezávislé na čistých příjmech rodiny:
 - porodné,
 - pohřebné,
 - dávky péčovské péče složené z:
 - o příspěvku na úhradu potřeb dítěte,
 - o odměny pěstouna,
 - o příspěvku při převzetí dítěte,
 - o příp. příspěvku na zakoupení motorového vozidla.

Tabulka 9: Vyplacené dávky státní sociální podpory v roce 2005

(Kč/obyv.)

	Kraj	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
Celkem		2 157	2 964	3 143	2 878	3 526	3 973	3 324	3 191	3 394	3 387	3 249	3 446	3 280	3 706	3 215
	pořadí	14.	12.	11.	13.	3.	1.	7.	10.	5.	6.	9.	4.	8.	2.	-
Přídavek na dítě		599	983	1 112	993	1 165	1 248	1 130	1 137	1 225	1 272	1 133	1 235	1 217	1 244	1 092
	pořadí	14.	12.	11.	13.	7.	2.	10.	8.	5.	1.	9.	4.	6.	3.	-
Sociální příplatek		206	373	365	343	578	732	500	440	505	465	481	536	459	612	466
	pořadí	14.	13.	11.	12.	3.	1.	8.	10.	5.	8.	7.	4.	9.	2.	-
Příspěvek na bydlení		102	147	194	167	302	439	219	200	232	220	250	274	215	390	240
	pořadí	14.	13.	11.	12.	3.	1.	8.	10.	6.	7.	5.	4.	9.	2.	-
Rodičovský příspěvek		1 077	1 278	1 236	1 209	1 2085	1 356	1 282	1 227	1 252	1 251	1 210	1 220	1 205	1 256	1 232
	pořadí	14.	4.	8.	12.	2.	3.	4.	6.	8.	10.	11.	7.	5.	1.	-
Pěstounská péče		30	37	44	38	61	53	53	48	44	42	39	45	49	66	46
	pořadí	14.	13.	9.	12.	2.	3.	4.	6.	8.	10.	11.	7.	5.	1.	-
Porodné		88	99	85	86	86	93	89	87	85	87	85	85	84	86	87
	pořadí	4.	1.	11.	8.	7.	2.	3.	5.	12.	6.	10.	13.	14.	9.	-
Pohřebné		56	54	50	52	48	51	49	51	51	51	53	50	52	52	52
	pořadí	1.	2.	11.	6.	14.	7.	13.	8.	9.	10.	3.	12.	4.	5.	-

Pramen: MPSV ČR

Největší celkový objem vyplacených dávek je v krajích s nejvyšší mírou nezaměstnanosti. Je možné konstatovat, že celkově vyplacené dávky mírně korelují s mírou nezaměstnanosti s drobnými odchylkami – např. Jihomoravský kraj se 6. nejvyšší nezaměstnaností je až devátý podle vyplacených dávek a naopak Pardubický kraj s 9. nejvyšší nezaměstnaností má páté místo podle vyplacených dávek.

Tabulka 10: Relativní změny vyplacených dávek státní sociální podpory v období 2003 - 2005

	Kraj	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
Celkem	%	11,3	4,3	0,8	2,2	2,6	-13,4	2,3	1,3	-0,6	-2,1	1,6	0,6	-0,7	2,3	2,0
Přídavek na dítě	%	-17,2	-11,1	-11,5	-12,2	-9,4	-8,2	-10,5	-10,2	-10,3	-11,1	-10,4	-9,2	-10,1	-9,2	-9,1
Sociální příplatek	%	-22,2	-20,8	-30,6	-21,1	-14,1	-12,2	-18,5	-18,5	-19,6	-22,3	-18,8	-17,8	-21,1	-14,1	-18,2
Příspěvek na bydlení	%	-22,1	-17,6	-13,5	-17,2	-7,9	-9,4	-15,3	-14,3	-15,6	-17,1	-12,5	-13,8	-15,0	-9,8	-13,7
Rodičovský příspěvek	%	65,2	65,2	54,9	56,7	52,6	58,4	55,8	55,8	55,3	54,1	58,8	58,3	54,9	57,5	57,9
Pěstounská péče	%	229,9	15,8	29,6	7,5	21,3	13,5	5,6	9,6	23,9	6,8	26,7	3,0	3,2	20,6	20,5
Porodné	%	20,2	25,6	7,0	12,2	6,7	7,0	8,5	8,4	8,5	8,4	10,0	8,3	10,8	8,4	10,6
Pohřebné	%	-7,2	-0,6	-0,8	-6,6	-2,4	-4,3	-4,1	-5,2	-3,8	-1,0	-0,9	-3,1	-1,3	-1,5	-3,4

Pramen: MPSV ČR

Pěstounské péči věnují zvýšenou pozornost (a prostředky) v krajích s vyšší mírou nezaměstnanosti. Korelace vyplacených dávek na pěstounskou péči a míry nezaměstnanosti je dobře pozorovatelná.

V průběhu uváděného období vyjma krajů Ústeckého a Pardubického došlo v českých krajích ke zvýšení celkově vyplacených dávek státní sociální podpory, k mírnějšímu poklesu celkem vyplacených dávek došlo u dvou z pěti moravských krajů. U všech krajů došlo k nezanedbatelnému poklesu přídavek na děti, sociálních příplatků, příspěvků na bydlení a v menší míře u pohřebného. Naproti tomu podstatně (o několik desítek procent) vzrostly rodičovské příspěvky a mírně i porodné – v souvislosti s rostoucím počtem novorozenců a zejména se zvýšením dávek jak porodného, tak i přídavek na děti.

Zařízení sociální péče

Za hlavní představitele tzv. intramurálních zařízení sociální péče je možné považovat domovy důchodců, domovy – penziony pro důchodce a ústavy sociální péče. Relativním kapacitám těchto zařízení sociální péče, tj. počtu disponibilních míst vztahených na tisíc obyvatel, jsou věnovány následující tabulky. Mimo tato zařízení existuje ještě řada ostatních zařízení sloužících k trvalému či přechodnému bydlení – např. zařízení pro výkon pěstounské péče, domovy pro matky s dětmi, azylové domy, chráněné bydlení a řada dalších.

Tabulka 11: Relativní kapacity domovů důchodců

(míst/tis.

obyv.)

Kraj	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
2002	2,30	4,02	4,31	1,85	2,07	4,83	2,84	4,29	3,74	5,04	3,17	4,46	4,42	3,75	3,66
pořadí	12.	7.	5.	14.	13.	2.	11.	6.	9.	1.	10.	3.	4.	8.	-
2003	2,24	3,73	4,35	2,58	2,07	5,05	2,68	4,31	4,09	4,98	3,33	4,23	4,49	3,71	3,69
pořadí	13.	8.	4.	12.	14.	1.	11.	5.	7.	2.	10.	6.	3.	9.	-
2004	2,11	3,95	4,35	20,4	2,07	5,03	2,96	4,30	4,02	4,61	3,36	4,25	4,75	3,75	3,70
pořadí	12.	8.	4.	14.	13.	1.	11.	5.	7.	3.	10.	6.	2.	9.	-
2005	2,40	3,68	4,50	2,09	2,63	5,03	2,96	4,30	4,02	4,61	3,35	4,01	4,60	4,19	3,71
pořadí	13.	9.	3.	14.	12.	1.	11.	4.	7.	5.	10.	8.	2.	6.	-

Pramen: MPSV ČR

V počtu míst na tisíc obyvatel jsou mezi kraji značné odlišnosti a jejich změna v čase v uplynulých letech byla jen nevýznamná. Např. relativní kapacity v krajích Ústeckém, Zlínském Jihočeském jsou víc než dvojnásobné ve srovnání s kraji Karlovarským, Plzeňským a Hlavním městem Prahou, a jen o málo lépe jsou na tom penzisté v krajích Libereckém a Jihomoravském.

Tabulka 12: Relativní kapacity penzionů pro důchodce (míst/tis. obyv.)

Kraj	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
2002	0,91	0,63	i.d.	1,47	3,31	1,88	0,84	1,17	1,89	i.d.	1,69	1,23	1,61	0,90	1,21
pořadí	9.	12.	-	6.	1.	3.	11.	8.	2.	-	4.	7.	5.	10.	-
2003	i.d.	0,57	0,57	1,61	3,33	1,86	0,84	1,21	1,61	i.d.	1,60	1,24	1,46	0,89	1,17
pořadí	-	11.-12.	11.-12.	3.-4.	1.	2.	10.	8.	3.-4.	-	5.	7.	6.	9.	-
2004	0,78	0,64	i.d.	1,61	3,49	1,86	0,84	1,24	1,69	i.d.	1,62	1,36	1,74	0,94	1,21
pořadí	11.	12.	-	6.	1.	2.	10.	8.	4.	-	6.	7.	3.	9.	-
2005	0,63	0,84	0,48	1,60	2,54	1,99	1,31	1,27	1,86	0,44	1,75	1,36	1,82	0,97	1,26
pořadí	12.	11.	13.	6.	1.	2.	8.	9.	3.	14.	5.	7.	4.	10.	-

Pramen: MPSV ČR

Tabulka 13: Relativní kapacity domů s pečovatelskou službou (míst/tis. obyv.)

Kraj	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
2002	1,47	3,99	3,82	2,83	4,01	2,78	3,17	3,79	2,35	3,39	1,89	2,59	4,10	3,92	3,06
pořadí	14.	3.	5.	9.	2.	10.	8.	6.	12.	7.	13.	11.	1.	4.	-
2003	1,47	2,89	3,95	2,73	4,12	3,03	3,21	3,86	2,62	3,75	1,92	3,43	3,90	3,92	3,04
pořadí	14.	10.	2.	11.	1.	9.	8.	5.	12.	6.	13.	7.	4.	3.	-
2004	1,46	2,87	4,22	2,80	4,44	3,05	3,22	3,95	4,00	3,84	1,91	3,74	3,86	4,03	3,23
pořadí	14.	11.	2.	12.	1.	10.	9.	5.	4.	7.	13.	8.	6.	3.	-
2005	1,65	2,77	4,28	3,37	3,45	3,02	3,27	3,99	3,21	3,75	2,08	2,61	3,18	3,70	3,01
pořadí	14.	11.	1.	6.	5.	10.	7.	2.	8.	3.	13.	12.	9.	4.	-

Pramen: MPSV ČR

Na rozdíl od domovů důchodců jsou v případě domů s pečovatelskou službou trvale nejvyšší relativní kapacity v kraji Karlovarském. Ze souhrnu kapacit domovů důchodců a penzionů pro důchodce vyplývá, že největší naději získat v některém z těchto zařízení místo mají penzisté v krajích Ústeckém, Zlínském a Pardubickém, a v nejhorší situaci jsou penzisté v Hlavním městě Praze, v krajích Plzeňském a Libereckém.

U domů s pečovatelskou službou je situace nejlepší v krajích Jihočeském, Karlovarském a Moravskoslezském, naopak nejnižší kapacity jsou v Hlavním městě Praze a v krajích Jihomoravském a Středočeském.

Tabulka 14: Relativní kapacity ústavů sociální péče 2005 (míst/tis. obyv.)

	Kraj	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
Míst na 1 000 obyv.		0,71	1,94	1,44	3,27	2,28	2,49	2,06	1,60	1,93	1,60	1,82	2,68	2,57	1,91	1,93
	pořadí	14.	7.	13.	1.	5.	4.	6.	12.	8.	11.	10.	2.	3.	9.	-
Změna od roku 2002	(%)	i.d.	-5	i.d.	-2	-19	-18	0	3	2	1	-10	-7	3	8	-3
	pořadí	-	8.	-	7.	12.	11.	6.	3.	4.	5.	10.	9.	2.	1.	-

Pramen: ČSÚ, MPSV ČR

Pokud jde o ústavy sociální péče pro dospělé, jsou největší relativní kapacity v krajích Plzeňském, Karlovarském a Olomouckém. V případě ústavů sociální péče pro mládež mají největší relativní kapacity kraj Plzeňský, Ústecký a Olomoucký.

Extramurální sociální péče

Tento druh sociální péče zahrnuje sociální služby poskytované ve vlastním sociálním prostředí klientů. Patří sem osobní asistence, pečovatelské služby, průvodcovská, předčitatelská a tlumočnická služba apod.

Tabulka 15: Výdaje na pečovatelskou službu na osobu tuto službu využívající (tis.Kč/osobu)

Kraj	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
2002	13,25	9,09	13,41	8,03	13,43	9,52	6,95	13,20	12,24	8,16	7,46	12,28	8,45	9,56	9,83
pořadí	3.	9.	2.	12.	1.	8.	14.	4.	6.	11.	13.	5.	10.	7.	-
2005	8,45	7,97	12,14	10,78	11,13	10,94	19,54	15,38	9,35	12,41	9,96	15,73	5,88	11,41	10,42
pořadí	12.	13.	5.	9.	7.	8.	1.	3.	11.	4.	10.	2.	14.	6.	-

Pramen: ČSÚ

Pečovatelství zde zahrnuje i výše uvedené služby. V průměru nejvíce prostředků na jednoho klienta se věnuje v krajích Libereckém a Olomouckém – téměř dvojnásobek nákladů na klienta v krajích Zlínském, Středočeském a Hlavním městě Praze. Největší změny od roku 2002 byly zaregistrovány v krajích Libereckém – trojnásobný nárůst a v Hlavním městě Praze – pokles víc než o třetinu.

Tabulka 16: Relativní výdaje na pečovatelskou službu 2005

(Kč/tis. obyv.)

	Kraj	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
Rok 2005 Kč/obyv.		119,9	127,8	121,4	162,7	101,9	81,9	115,0	123,3	92,8	139,7	134,8	140,1	57,9	93,2	114,8
	pořadí	8.	5.	7.	1.	10.	13.	9.	6.	12.	3.	4.	2.	14.	11.	-
Změna od roku 2002 (%)		4,4	13,5	35,3	49,5	44,3	48,4	14,3	-12,5	-22,0	6,2	17,7	115,5	-41,3	24,8	9,3
	pořadí	11.	9.	5.	2.	4.	3.	8.	12.	13.	10.	7.	1.	14.	6.	-

Pramen: ČSÚ, MPSV ČR

Náklady se zde vztahují na jednoho obyvatele kraje. Nejvyšší relativní náklady na pečovatelskou službu byly v krajích Plzeňském a Olomouckém. Zde byl také zaznamenán jejich největší růst za období od roku 2002 do roku 2005.

Nemocenské pojištění

Dávky nemocenského pojištění zahrnují nemocenské, podporu při ošetřování člena rodiny, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství a peněžitou pomoc v mateřství. Jsou důležitou položkou ve výdajích státního rozpočtu, výdaje na dávky nemocenského pojištění činí okolo 3,5 % všech příjmů státního rozpočtu.

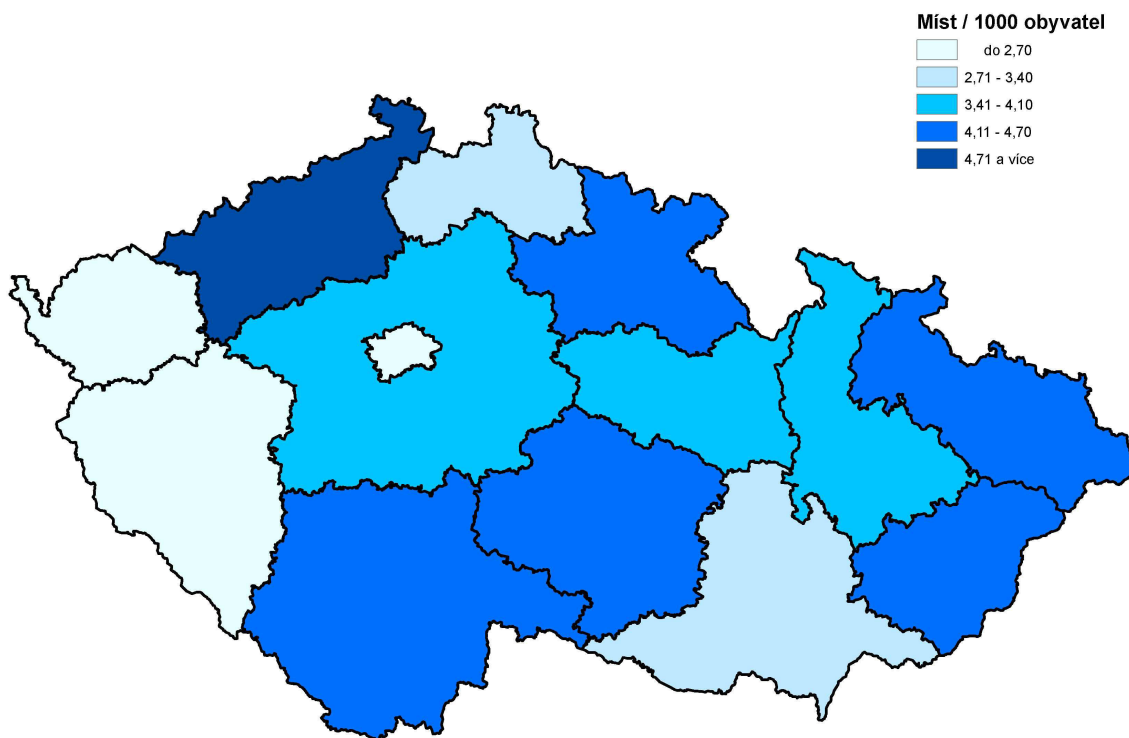
Tabulka 17: Výdaje na dávky nemocenského pojištění 2005

	Kraj	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK	ČR
Kč/obyv.		4 740	2 376	2 900	3 311	2 348	2 446	3 032	2 958	2 890	2 659	3 245	2 658	3 138	3 163	3 008
	pořadí	1.	13.	8.	2.	14.	12.	6.	7.	9.	10.	3.	11.	5.	4.	-
Změna od roku 2002 (%)		0	-3,5	-4,0	1	-9,8	-5,7	-8,4	-5,4	-2,7	-4,5	-2	-5,2	-8,3	-3,0	-2,4
	pořadí	2.	6.	7.	1.	14.	11.	13.	10.	4.	8.	3.	9.	12.	5.	-

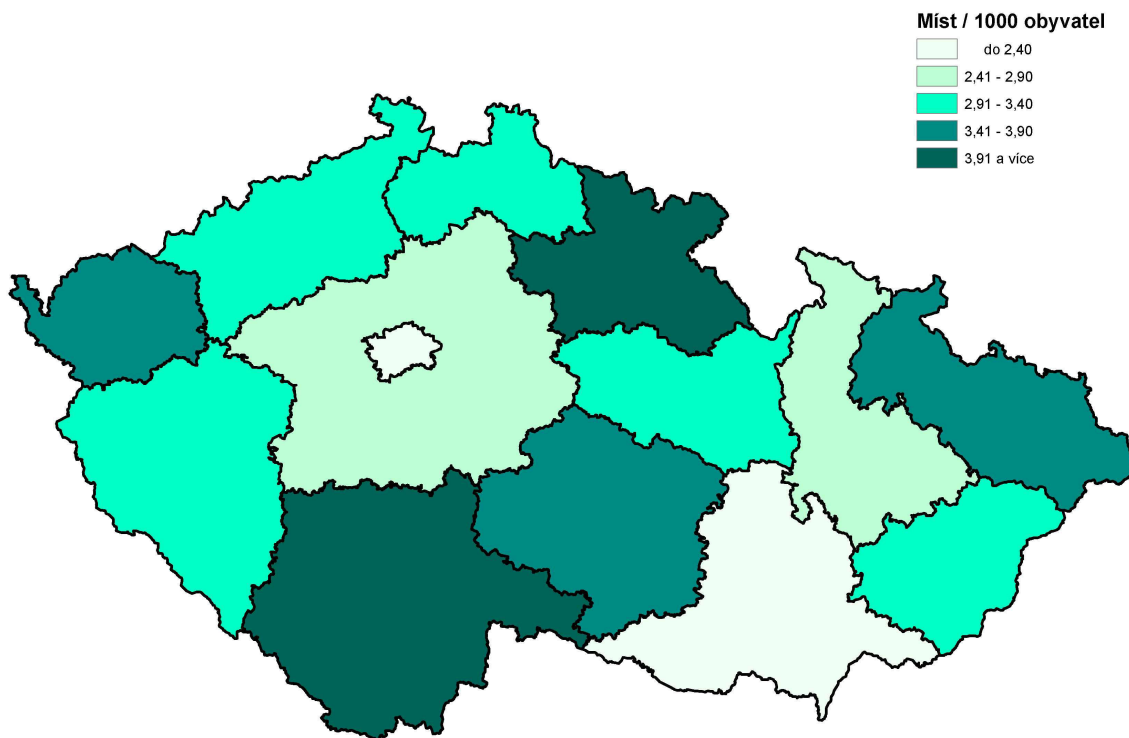
Pramen: ČSÚ, MPSV ČR

Od roku 2002 do roku 2005 narostly výdaje na dávky nemocenského pojištění v jediném kraji – Středočeském, a to přibližně o 1 % a kraj se tak dostal na druhé místo (po Hlavním městě Praze) v pořadí krajů podle výše relativních výdajů na dávky nemocenského pojištění na jednoho obyvatele kraje. Relativní výdaje v posledním kraji – Karlovarském tak převýšil o víc než 40 %. Relativní výdaje v Hlavním městě Praze se prakticky od roku 2002 nezměnily, ve všech zbývajících krajích poklesly – v Karlovarském kraji až o 10 %. Relativními výdaji jsou zde myšleny výdaje vztažené na jednoho obyvatele.

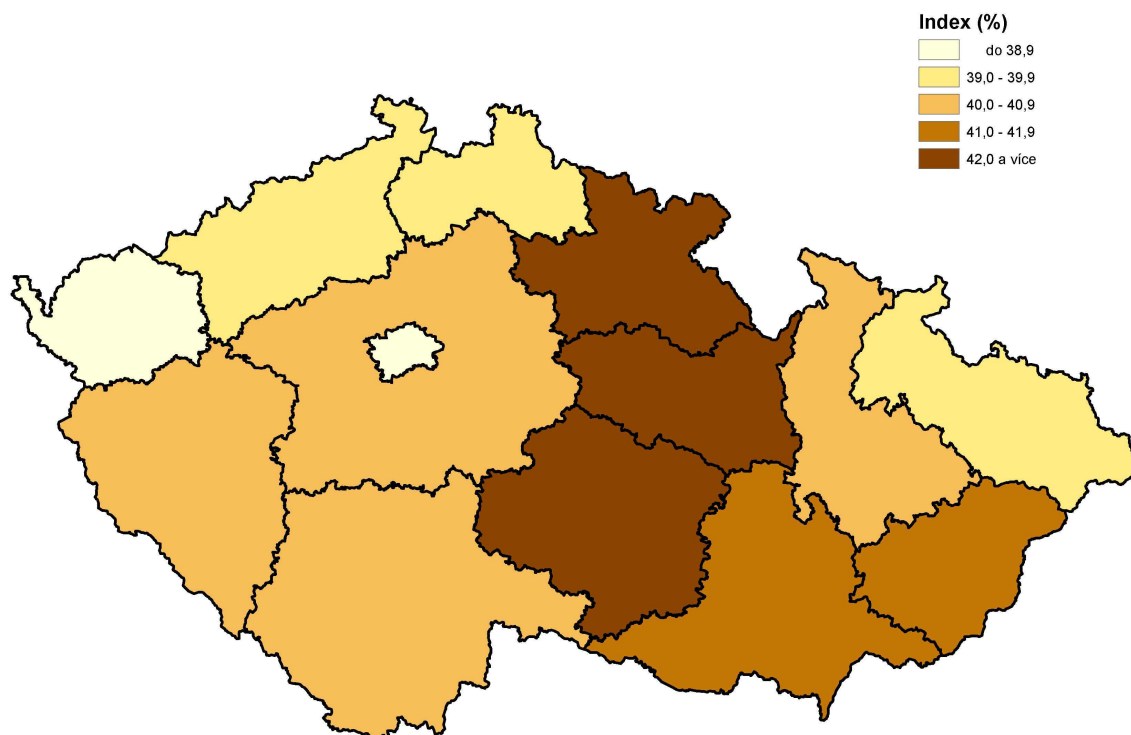
Relativní kapacita domovů důchodců (2005)



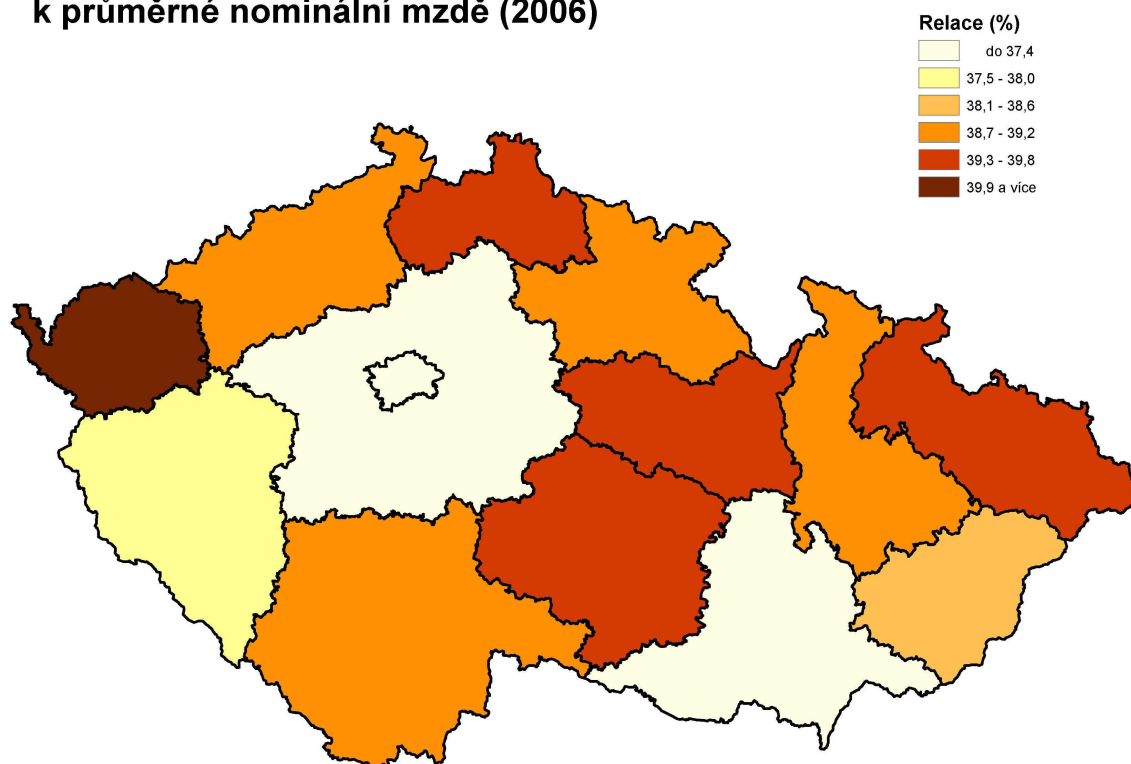
Relativní kapacita domů s pečovatelskou službou (2005)



Index ekonomického zatížení (2006)



Relace průměrného starobního důchodu k průměrné nominální mzdě (2006)



Výdaje na dávky nemocenského pojištění (2005)

